

**Közös Agrárpolitika: mi védi meg a gazdákat?
Ki védi meg a Közös Agrárpolitikát?**

A III. Magyar Agrárakadémia vitaindító kérdései

Nádudvar, 2010. március 5-6.

A világgazdasági válság hatása az uniós és a magyar élelmiszergazdaság jövedelmezőségének és a gazdálkodási feltételeinek alakulására

1. Milyen kihívásokat jelent a gazdasági világválság az európai és a magyar élelmiszergazdaság számára?

2. Milyen irányban mozognak rövid, közép és hosszú távon az élelmiszerárak, ennek milyen következményei lehetnek az európai és a magyar élelmiszergazdaságra?

3. Hogyan alakulnak az uniós és a magyar élelmiszergazdaság pénzügyi, gazdálkodási feltételei, jövedelemviszonyai, nemzetközi versenyképessége?

4 Milyen további válságkezelő intézkedésekre van szükség az élelmiszergazdaságban, különös tekintettel a tejágazatra? Mit tehet a válság leküzdésére az Unió, a magyar kormány, a bankok, a biztosítók, a piac különböző szereplői, illetve maguk az élelmiszergazdálkodók?

I. A Közös Agrárpolitika várható alakulása 2013 után: milyen KAP- reform lenne előnyös Magyarországnak?

I/1 A következő évtizedben az európai élelmiszergazdaságnak milyen termelési, finanszírozási, versenyképességi, környezetvédelmi, szociális és egyéb kihívásokkal kell szembenéznie?

I/2 Hogyan tudunk megküzdeni a mezőgazdasági piacok növekvő instabilitásával? Milyen új szabályozási formákat szükséges kialakítani? Mi a jövője a hatósági intervencióknak? A csökkenő agrárköltségvetés nem veszélyezteti-e a piacok minimális szabályozását, amelynek hiányában egész régiók - leginkább a leghátrányosabb helyzetűek - jövője kerülhet veszélybe? Miképpen szavatolható egyidejűleg az unió biztonságos élelmiszerellátása, a gazdálkodók jövedelembiztonsága és a természeti környezet fenntartása?

I/3 Mi a létjogosultsága a Közös Agrárpolitika fenntartásának 2013 után? Mi lehet az európai agrárium szerepe, küldetése, hozzáadott értéke: miért éri meg közösségi keretekben fenntartani az agrárpolitikát? Mik legyenek a fő céljai a KAP-nak a megváltozott feltételek között?

I/4 Az állapotfelmérésnek, az európai piacsabályozás új fejleményeinek, az exporttámogatások, az intervenciók rendszerek leépítésének (ld. kukorica intervenció), a tejkvóta rendszer 2015-ig tervezett felszámolásának milyen hatása lesz az európai és a magyar élelmiszergazdaságra?

I/5 A Közös Agrárpolitika 2008-ban lezárult állapotfelmérése (health check) mennyiben jelöli ki a 2013 utáni reformok irányát? Mi tűnik abból tartós irányoknak?

I/6 Mire van szükség: a KAP részleges vagy radikális reformjára, vagy akár új KAP-ra?

I/7 Mik lehetnek az új KAP alapelemei? Maradjon-e a két pilléres KAP modell, vagy egyetlen támogatási pillérbe vonjuk össze a támogatásokat, vagy legyen harmadik, környezetvédelmi pillér?

I/8 Hogyan szüntethető meg a jelenlegi KAP torzult, igazságtalan rendszere, az egyes szektorok, régiók közti történelmi alapokon nyugvó követetetlen és megmagyarázhatatlan különbségtételek? Érdeünk-e a történelmi referenciák felszámolása? Körvonalazható-e a KAP reformmal kapcsolatos magyar érdek?

I/9 A KAP reformjában a közvetlen kifizetések rendszerének milyen módozatai merülhetnek fel? Mi a kisebbik rossz: az uniós költségvetésből történő közvetlen kifizetések erőteljes csökkentése és fokozatos megszüntetése, vagy a kötelező nemzeti társfinanszírozás bevezetése? Ez utóbbi nem terheli-e meg a szegényebb tagállamokat, nem torzítja-e az egységes uniós piac versenyegyenlőségét?

I/10 A területi általány, vagyis az egységes uniós hektáralapú támogatás (flat rate) bevezetése milyen célzott regionális kiegészítésekkel korrigálhatja a KAP jelenlegi torzulásait? Mennyiben teremthet új helyzetet a hátrányos helyzetű ágazatok, szektorok, térségek, illetve a közép- és kisméretű gazdaságok számára? Jól járhat-e ezzel Magyarország?

I/11 Milyen következményekkel jár a támogatásoknak a termeléstől való teljes szétválasztása, minden esetben/szektorban jó megoldást jelent-e? Növelheti-e a társadalom ellenérzését az agráriummal szemben ("Nem is termelnek, mégis kapják a területalapú támogatást")? Nem jelenti-e bizonyos növényi kultúrák, állattartó ágazatok eltűnését, illetve a termelés további túlzott koncentrációját?

II/12 Milyen kockázatkezelési mechanizmusokat lenne érdemes a jövőben alkalmazni a piaci zavarok kezelésére, megelőzésére, illetve az időjárásból fakadó veszteségek

ellensúlyozására: horizontális, vagyis minden szektort átfogó legyen-e, avagy szektorális ld. jelenlegi szőlő-bor, illetve zöldség-gyümölcs reform mechanizmusait?

I/13 Ki viszi tovább az európai agráriumot? Van-e utánpótlás, lesz-e, aki 10-20 év múlva megműveli az európai földeket? Mit tehet az Unió, mit tehetnek a tagállamok ennek érdekében (képzés, szaktanácsadás, fiatal gazdák fokozott támogatása)?

II. A magyar élelmiszergazdaság versenyképességi, jövedelmezőségi kihívásai, a termelési-értékesítési integrációk jövője, a kis- és közepes élelmiszergazdaságok piaci esélyei.

II/1 Mely magyar agrártermékek, feldolgozott élelmiszeripari termékek versenyképesek jelenleg a globális, az európai és a magyar piacon? Milyen fejlesztésekre, beruházásokra, innovációra lenne szükség?

II/2 Milyen módosítások indokoltak a magyar birtokpolitikában? Van-e reális esély a magyar termőföld eladása tilalmának meghosszabítására 2011 után? Mi valójában a magyar élelmiszergazdaság érdeke? Kezelhető-e egyszerre a "földet megművelők" és a földtulajdonosok érdekellentéte (lásd SPS bevezetésének vitája)?

II/3 Milyen reális alternatívák képzelhetők el legnagyobb strukturális problémánk, a gabona-kérdés megoldására, a növénytermesztés-állattenyésztés megbomlott egyensúlyának orvoslására?

II/4 Mit tehetünk a magyarországi állattenyésztés visszafejlődésének megállítására? Van-e esély komplex fejlesztési program kidolgozására, a szűkebb szakmai problémákon túlmenően kitérve a szakemberellátásra, a foglalkoztatás ösztönzésére, az adó- és járulékkedvezményekre, az uniós támogatások átgondolására?

II/5 Milyen állami intézkedések jöhetnek szóba a kertészeti ágazatok természetes adottságainak jobb, piacosabb kiaknázására? (összefogás, marketing, öntözés, termálvizek felhasználása)?

II/6 Hogyan alakul a horizontális és vertikális integrációk - a szövetkezetek, a TЭСZ-ek, a BЭСZ-ek, a termelői csoportok - jövője az élelmiszergazdaságban?

II/7 Hogyan alakul a gazdák alkupozíciója a felvásárlókkal, a feldolgozókkal, a kereskedelmi láncokkal szemben? Milyen állami - szabályozási, törvényhozási, hatósági - önkormányzati és civil együttműködési lehetőségek állnak rendelkezésünkre az élelmiszer-kiskereskedelmi láncok működésének olyan célzatú orientálására, hogy az indokoltnál erősebb árnyomás, a magyar áruk kiszorítása, a hazai munkahelyek megtartását veszélyeztető drasztikus hatás enyhüljön (direkt értékesítés segítése, élelmiszersegély-rendszer célzott bevezetése, „magyar lánc” kiépítése). Az Etikai Kódex és a törvényi szabályozás eddigi tapasztalatainak értékelése.

II/8 Milyen pénzügyi, tulajdonosi és fejlesztési konstrukciók alakíthatók ki a hazai feldolgozóipar fejlesztésére, különös tekintettel a különleges minőségű élelmiszerek előállítására és piaci részesedésük növelésére? Hogyan támogathatnánk hatékonyabban a kis- és középvállalkozásokat?

II/9 Milyen lépéseket kellene megtennünk az élelmiszergazdasági humán tőke, a szakismeretek, a képzés javítása megerősítése érdekében?

III. Képes-e az uniós, benne a magyar élelmiszergazdaság teljesíteni a biztonságos élelmiszerellátásnak, az energiatermelésnek, a környezettudatosságnak és a vidék népességmegtartásának egyidejű követelményeit?

III/1 A világgazdasági válság hatására milyen mértékben "zöldülhet" tovább az élelmiszergazdaság, előtérbe kerülhetnek-e újabb környezetbarát technológiák? Hogyan járulhat hozzá az élelmiszergazdaság a klímaváltozás elleni küzdelemhez?

III/2 A Közös Agrárpolitika további fennmaradásának egyik fő indoka az európai környezet fenntarthatóságának szavatolása, az élelmiszergazdaság környezettudatossága, a környezetvédelmi, állat- és növényegészségügyi, állatjóléti, foglalkoztatási közjavak termelése. Hogyan teremthető meg az élelmiszergazdaság által előállított, ma még „be nem árazott” közjavak piaca uniós és nemzeti szinten? Hogyan lehetne jobban tudatosítani az élelmiszergazdaság által előállított közjavak társadalmi hasznosságát?

III/3 Hogyan teljesíthető egyidejűleg az élelmiszergazdálkodók környezettudatosságának erősítése és a keresztmegfelelési (cross-compliance) kritériumrendszer adminisztrációjának és ellenőrzésének egyszerűsítése?

III/4 A KAP reformja , illetve az "új KAP" keretében miként lehetne a támogatások egy részét célzottan arra fordítani, hogy a gazdákat még inkább ösztönözzük a környezettudatosságra, a természeti környezet fenntarthatóságára?

III/5 A KAP, az európai mezőgazdaság egyik legfőbb erénye a környezettudatosság, a környezet- és tájvédelem. Az európai környezetvédelmi, növény- és állatvédelmi kritériumrendszer teljesítése ugyanakkor globális versenyhátrány is az európai gazdálkodók számára. Hogyan lehet ezt kompenzálni?

III/6 Az európai és magyar élelmiszerbiztonsági ellenőrzési rendszer hogyan tehető hatékonyabbá, a fogyasztók számára meggyőzőbbé?

III/7 Milyenek a bioenergia lehetőségei és korlátai a nemzetközi, az európai, a magyar energetikai piacokon? Nem kerül-e szembe egymással az élelmiszerellátás és az energetikai célú termelés?

III/8 Az öntözés problémáinak orvoslása nélkül miként garantálható a magyar élelmiszergazdaság versenyképessége a növénytermesztés, a gyepgazdálkodás, az állattenyésztés, az energianövények termelése szempontjából?

III/9 Hogyan értékelhető a KAP jelenlegi vidékfejlesztési politikája? Képes-e a régi és új tagországok eltérő fejlődési igényeit egyidejűleg kellő rugalmassággal kezelni?

III/10 Az I. pillérből, a közvetlen kifizetésekből a vidékfejlesztésbe történő kötelező átcsoportosítás, a moduláció a KAP egyik törekvése. Milyen mértékben érdeke ez Magyarországnak, amely a közvetlen kifizetések terén ugyan kedvezményezett, ugyanakkor a vidékfejlesztési forrásai rendkívül szűkösek, illetve a jelenlegi támogatási rendszer hátrányos az állattenyésztés, és más ágazatok számára, illetve diszkriminálja a kis- és középbirtokokat?

III/11 Hol lenne jobb helye a nem mezőgazdasági célú vidékfejlesztésnek az uniós költségvetésben: a Közös Agrárpolitika vagy a Kohéziós Politika keretében? Nem kellene-e ezeket a támogatásokat inkább a regionális politikába áttenni?

III/12 A magyarországi vidékfejlesztéstől önmagában nem várható el a rendszerváltás veszteségének tekinthető magyar falu, magyar vidék felzárkózásának megoldása, ugyanakkor milyen pozitív hozadékaik voltak az eddigi vidékfejlesztési programoknak? A vidékfejlesztés mennyiben biztosíthat valódi megélhetést a falusi lakosság számára?

Brüsszel - Budapest, 2009.december 2.

Tabajdi Csaba
Európai Parlamenti Képviselő